

Ali Ruckert

In Luxemburg volgt de ene na de andere aanval op de index en ze lijken allemaal op elkaar

Samen met België

Malta en Cyprus is Luxemburg een van de vier landen van de Europese Unie waar nog een loonindexering bestaat met automatische aanpassing aan de evolutie van de prijzen van lonen, sociaal

De eerste prijzenindex dateert in Luxemburg van 1 juni 1921. Hij was gebaseerd op een representatieve levensmiddelenkorf van 19 courante consumptiegoederen. Hij werd alleen toegepast op de lonen van spoorarbeiders en overheidsambtenaren. Het was een beloning vanwege de kapitalistische staat voor het feit dat zij zich niet aan de kant van de arbeiders hadden geschaard ten tijde van de revolutionaire gebeurtenissen in de jaren 1918 - 1921.

Pas meer dan twee decennia later, op 1 januari 1948 - en dit voor de eerste keer op wettelijke basis - werd de 2^e prijzenindex ingevoerd, dit keer op basis van een levensmiddelenkorf met 36 consumptiegoederen. Bij een zesmaandelijks prijsverschommeling van 5 % moesten de lonen worden aangepast. De wet werd echter niet correct toegepast en de aanpassing van de lonen aan de evolutie van de kosten voor levensonderhoud werd verwaarloosd.

De index van 1948 was het resultaat van een sterke syndicale beweging die opkwam voor massale loonsverhogingen in een periode van armzalig lage lonen. Aan de andere kant was de introductie van een loonindexeringssysteem ook een reactie van de heersende klasse die kost wat kost de sociale vrede wilde bewaren om hun winsten zo hoog mogelijk te houden. Het was hun reactie op de strategie van de communistische vakbond FLA die elke sociale verbintenis weigerde. Met “wilde” stakingen was die erin geslaagd aanzienlijke loonsverhogingen af te dwingen in de mijnindustrie en de staalnijverheid.

De index wekte in die tijd, en tot een recent verleden, bij een groot deel van de arbeidersklasse, de illusie dat ze automatisch loonopslag kregen en dat ze voor het bekomen van loonsverhogingen niet langer de harde confrontatie met de werkgevers moesten aangaan.

In de vijftien daarop volgende jaren werden het indexmechanisme en de samenstelling van de indexkorf herhaaldelijk gewijzigd. Zo werd in 1972 het indexsysteem met punten vervangen door een systeem van percentages, met een indexschijf van 2,5 %. In datzelfde jaar voerde men ook een vervroegde indexsprong door om gedeeltelijk de achterstand te compenseren die de aanpassing van de lonen opliep op de evolutie van de prijzen.

De veralgemeende invoering van de indexaanpassing van alle lonen en wedden in privé en openbare sector, van de pensioenen en van de vergoedingen voor leerjongens aan de evolutie van de consumptieprijzen kwam er pas door de wet van 27 mei 1975. Sinds 1965 was al een clausule “voor een mobiele loonschaal” verplicht in de collectieve arbeidsovereenkomsten en in de bepalingen over het sociaal minimumloon.

Maar twee jaar later al voerde de regeringscoalitie van christensocialen (CSV) en liberalen (DP) de hoge inflatie en het veiligstellen van de competitiviteit van de staalnijverheid aan als voorwendsel om opnieuw in te grijpen. Ze schreef in de bijzondere Tripartiet-wet de mogelijkheid in om de termijn voor de toepassing van een indexsprong uit te stellen of zelfs op te heffen van zodra men het cijfer van 2500 werklozen zou bereiken.

De eerste echte indexmanipulaties, door de regering “aanpassingen” genoemd, gebeuren vanaf de zomer van 1981. De vervroegde schijf werd opgeschort voor alle loontrekkenden, met uitzondering voor diegenen die een sociaal minimumloon

trokken; de uitbetaling van de indexaanpassing gebeurde voortaan niet meer de maand zelf van de berekening, maar pas de daarop volgende maand; het indexmechanisme kwam later in werking en het aantal indexsprongen werd beperkt.

Deze maatregelen zouden leiden tot een significante daling van de koopkracht van de werknemers. De Kamer van loontrekkenden berekende naderhand dat de reële lonen in 1982 daalden met 2,7 % en nog eens met 1,1 % in 1983.

De manipulatie van de index was in 1982 aanleiding tot de grootste naoorlogse massabeweging. Op 27 maart 1982 verzamelden 40.000 loontrekkenden in Luxemburg uit protest tegen de indexmanipulatie en enkele dagen later, op 5 april 1982 gingen 80.000 werknemers voor een hele dag in staking.

In weerwil van de oppositie van socialisten (LSAP) en communisten (KPL) drong de regering, in dienst van het grootkapitaal, toch de wet op de indexmanipulatie aan het parlement op.

Het gevolg was een zware afstraffing van de christen-sociale partij bij de verkiezingen van 17 juni 1984. Ze werden naar de oppositie verwezen. Samen met de liberalen mochten de socialisten een nieuwe regering vormen. Zij hadden beloofd een einde te stellen aan de indexmanipulaties, wat hen massale verkiezingssteun had opgeleverd van de vakbondsfederatie CGT-L.

Door de wet van 24 december 1984 herstelde deze regering de automatische indexering van lonen en wedden. Tegelijk deed ze of haar neus bloedde wat de eerdere indexmanipulaties betrof en hield deze gewoon aan. Op die manier “legaliseerde” ze feitelijk de onrechtmatige praktijken uit het verleden. De socialisten trachtten zich te rechtvaardigen met argumenten zoals dat zij in hun verkiezingsprogramma nergens iets hadden beloofd over een teruggave van de vroeger verloren indexaanpassingen.

Maar erger nog: de nieuwe wet behield ook het uitstel met een maand voor de effectieve uitbetaling van de indexsprong; en de vervroegde indexschijf van 1,5 % die eerder was opgeschort, werd definitief afgeschaft.

In de volgende twintig jaar komen er meerdere hervormingen van de wet op de index. Zo wijzigt men de toepassing van de mobiele loonschaal en grijpt men ook herhaaldelijk in op de levensmiddelenkorf? Die was wel uitgebreid tot 304 consumptiegoederen en diensten, maar zonder rekening te houden met veranderingen in het reële bestedingspatroon van de gezinnen.

Dankzij de categorische weigering van elke verdere indexafbraak door alle vakbonden, die zelfs dreigden met een algemene staking als men aan de index zou raken, waren er echter niet meer zulke zware manipulaties als in het begin van de jaren 1980. Toch hield de regering de index als instrument voor sociale vrede steeds achter de hand. Om de werkgevers tevreden te houden, die regelmatig opnieuw de index onder vuur namen in de nationale Tripartiet, besliste de regering tot een substantiële verlaging van de sociale lasten en belastingen.

In 2006 kwam hierin verandering. Voorwendsel was een dramatische verslechtering van de staatsfinanciën. De begroting zou ondermijnd zijn door een enorm deficit. Ander voorwendsel bleef de dalende competitiviteit van de ondernemingen. Op die basis besloot de nationale Tripartiet, samengesteld uit regering, werkgevers en de drie grote vakbonden (OGBL en LCGB voor de privésector en CGFP voor de overheidssector), in mei 2006 tot een pakket bezuinigingsmaatregelen. Een maand later hecht het parlement hieraan zijn goedkeuring.

Gevolg is dat kinderbijslag en uitkeringen voor opvoeding en ouderschapsverlof losgekoppeld werden van de index; de zogenaamde “solidariteitsbelasting” voor de financiering van een tewerkstellingsfonds werd met 1% opgetrokken; autobelastingen gingen massaal omhoog; de helft van de aanpassing met 2 % van de pensioenen aan de gemiddelde verhoging van de lonen in de voorbije twee jaar, die moest uitgekeerd worden op 1 januari 2007, werd met een jaar uitgesteld; de premie van de verplichte maandelijkse afhankelijkheidsverzekering voor elke werknemer steeg van 1 naar 1,4 %.

Verder besloot men de aanpassing van lonen en wedden aan de evolutie van de prijzen uit te stellen. De indexschijf van 2,5% die uitgekeerd moest worden in augustus 2006, werd met zes maanden uitgesteld tot 1 december 2006 en op dezelfde manier besloot men ook alle volgende indexaanpassingen te verplaatsen.

Deze manipulatie werd doorgevoerd in juni 2006 en bleef van kracht tot 31 december 2009. Het resultaat was dat voor deze periode van 44 maanden elke werknemer werd opgelicht voor meer dan een half maandloon. Zelfs de mensen die moesten rondkomen met een sociaal minimumloon, werden over deze periode beduvelde voor een bedrag van 900 euro per persoon. Op een bruto maandinkomen van 3000 euro betekende het tussen 2006 en 2009 een totale loondiefstal van ongeveer 1800 euro.

Nog voor de goedkeuring door het parlement van het pakket bezuinigingsmaatregelen lanceerde de Luxemburgse Communistische partij (KPL) een campagne “Géint all sozialen Ofbau!” (“Tegen elke sociale afbraak”!) en riep de werkers op om zich als één man te verzetten tegen de razzia van regering en werkgevers.

In het kader van deze campagne hekelde de KPL de bewust gewilde overschatting van het overheidstekort en dito onderschatting van de verwachte fiscale inkomsten. Bovendien stelden ze de volledig uit de lucht gegrepen lage competitiviteit van de ondernemingen aan de kaak, die enkel was gericht op herverdeling van de rijkdom van beneden naar boven. Alles bij elkaar geteld, bespaarden de werkgevers dankzij deze manipulatie maand na maand 2,5 % op de lonen of meer dan 100 miljoen euro.

In 2006 kwam er geen verzet van de vakbonden tegen de sociale afbraak en het verlies aan koopkracht. Binnen de nationale Tripartiet hadden ze immers hun goedkeuring gegeven aan het pakket bezuinigingsmaatregelen, met als excuus het belang van de “nationale solidariteit”. Wel is het zo dat een derde van het nationaal comité van de OGBL, de grootste vakbond in de privésector, weigerde zijn handtekening te zetten onder de beslissingen van de nationale Tripartiet.

De vakbond van staatsambtenaren (CGFP) had heel lang getwijfeld vooraleer de indexmanipulatie goed te keuren. In november 2006 onthulden ze een aantal feiten in hun maandblad *Fonction publique*. De verborgen reserves onder de vorm van schuldvorderingen enkel en alleen al bij de banken naar Luxemburgs recht zouden meer dan een miljard euro bedragen. Die reserves lagen dus duidelijk al heel wat hoger dan het voorgehouden tekort op de begroting in 2005. En de 451 miljoen euro van de opbrengst van de verkoop van staatsparticipaties in het metaalbedrijf Arcelor werden niet meegeteld in het ontwerp van overheidsbegroting voor 2006.

In het eerste semester van 2007 kwam ten slotte aan het licht dat de regering had gelogen. De CGFP maakte bekend dat voor de jaren 2005 en 2006 samen de inkomsten uit directe belastingen waren gestegen met 26,7 %. Voor de inkomsten uit de indirecte belastingen was er in 2006 zelfs een stijging met 28,3 %. Zo was in mei 2007 inmiddels bewezen dat het niet ging om een tekort op de overheidsbegroting van 528 miljoen euro, zoals aangekondigd, maar integendeel om een overschot van 31 miljoen euro.

Op dezelfde manier bleek ook dat het “horrorscenario” over een rampzalige achteruitgang van de competitiviteit van de ondernemingen, verspreid door werkgevers en regering precies om de indexmanipulatie en een sterkere herverdeling ten gunste van het kapitaal op te dringen, al even leugenachtig en denkbeeldig was. Begin augustus 2007 publiceerde het Bureau voor de Statistiek van het Ministerie van Economische zaken een onderzoek over de competitiviteit in het *Cahier économique* nr. 102. Uit het onderzoek bleek dat de productiviteit en de rentabiliteit in Luxemburg minstens even hoog lagen als in elk ander land van de EU.

Parallel hieraan berekende de Kamer van loon- en weddetrekkenden (een fusie van de Kamer der bedienden en de Kamer van de arbeid) dat de loonkosten per eenheid in 2006 waren gedaald met 6 %. Deze nieuwe instelling, geleid door de vakbonden op basis van een sociale samenwerkingsovereenkomst, berekende bovendien dat voor elke euro die een werknemer gemiddeld aan een (Luxemburgs) bedrijf kostte, de werkgevers meer dan twee euro meerwaarde incasseerden.

Het leidde tot voldoende bewustwording om de communisten de nodige argumenten te leveren tegen het “bezuinigingspakket” van de regering en haar hold-up op de index. Het droeg meteen ook bij aan het toenemend verzet in syndicale middens tegen de sociale afbraak.

Voor twee van de belangrijkste vakbonden uit de privé en de overheidssector, de IGBL en de CGFP, was het ook de aanleiding om beetje bij beetje terug te komen op hun eerder ingenomen standpunten. Waar ze aanvankelijk in de Tripartiet hadden ingestemd met de indexmanipulatie, eisten ze nu van de regering dat ze een einde zou stellen aan deze manipulatie.

Als in september 2008 de kapitalistische financiële crisis tot een tsunami leidt over de beurssteden in België, Frankrijk, Nederland en Luxemburg, redden de regeringen van de vier landen de financiële groepen Dexia en Fortis van het faillissement dankzij een miljardeninjectie op korte termijn en een serie bijkomende waarborgen. De financiële crisis leidde dan ook tot een versnelling van de kapitalistische economische crisis. Dit gaf een nieuwe impuls aan de kwestie van de index.

Ondertussen vond de regering nieuwe horrorscenario’s uit over de rampzalige toekomst van de overheidsfinancien. Ze dacht hardop na over allerlei noodzakelijke besparingen in de sociale sector. En meerdere werkgeversorganisaties bleven eisen stellen zo al niet voor de afschaffing van de index, dan toch op zijn minst voor een opschorting van het mechanisme over een langere periode.

De vakbonden slaan terug met de mobilisatie van hun leden. Op 16 mei 2009 beantwoordden 15000 mensen de oproep van zeven vakbonden. Onder het ordewoord “Samen tegen de sociale afbraak” betoogden ze in de hoofdstad voor het behoud van arbeidsplaatsen, lonen, sociale uitkeringen, pensioenen, koopkracht en het indexsysteem. Een duidelijker signaal dan de enorme deelname aan deze protestmanifestatie kunnen we ons niet voorstellen: de werkers waren niet van plan om de potten te lijmen die anderen gebroken hadden.

Op 7 juni 2009 gingen er verkiezingen door. In de maanden die hieraan voorafgingen, vermeden de regeringspartijen om het teveel over de kwestie van de index te hebben. De socialisten spraken zich uit voor het integraal opnieuw invoeren van de index na 2009. De christen-sociale partij had de mond vol van “sociale dialoog”, ingeval problemen met de competitiviteit aanpassingen van het automatische indexeringstelsel aan de inflatie noodzakelijk zouden maken.

Ondanks een verzwakking van de positie van de socialisten kon de ontslagnemende regering na de parlementsverkiezingen verder regeren. En wat de communisten al tijdens de campagne duidelijk hadden voorspeld, gebeurde nu ook in de praktijk: met de crisis als excuus wordt de bevolking systematisch voorbereid op een “onontbeerlijke” indexmanipulatie en zware

klappen in de sociale sector. De directeur van de Luxemburgse centrale bank, alsook de speciaal door de regering uitgenodigde Franse econoom Lionel Fontagné, de OESO en het IMF, allemaal komen ze tot dezelfde conclusie: om de stagnerende competitiviteit te redden en opnieuw op te rails te krijgen, was Luxemburg het aan zichzelf verplicht te snijden in zijn sociale uitkeringen en de index af te schaffen.

Bij de volgende onderhandelingen binnen de nationale Tripartiet weigerden de vakbonden echter elke vermindering van sociale uitkeringen en lonen te aanvaarden. Daarop brak eerste minister Juncker op 27 april 2010 de onderhandelingen af. Vervolgens kwam hij op de proppen met twee varianten van de index. Heel *demagogisch stelde hij het voor als een “sociale index”*.

In de eerste variant zou men de olieproducten uit de korf halen van verbruiksgoederen die men hanteerde voor de berekening van de index; en in de tweede variant die speculeert op het gevoel van “sociale” zin tussen de werknemers, zouden de lonen slechts geïndexeerd worden tot maximum het dubbele van het sociaal minimumloon. In zekere zin zou het gaan om een soort maximum indexsprong die echter zodanig laag lag dat de gemiddelde werknemer hierdoor in ieder geval aan koopkracht zou inboeten.

De druk op de vakbonden neemt toe. De syndicale leidingen zijn ideologisch nog steeds gebonden aan de sociale samenwerkingsovereenkomst en de “nationale solidariteit”. In plaats van massaal de werknemers te mobiliseren, sluiten ze na maanden van confrontaties een compromis af met de regering over de index. Op 29 september 2010 zetten de OGBL, de LCGB en de CGFP hun handtekening onder een akkoord met de regering. De “sociale index” komt er niet, maar men legde in dit akkoord vast dat, onafhankelijk van de reële indextermijn, de volgende schijf van 2,5 % pas zou worden uitbetaald op 1 oktober 2011. Ze rechtvaardigden dit compromis met de vooruitzichten van het bureau van de statistiek. Dit stelde dat de volgende indexsprong zich waarschijnlijk niet zou voordoen voor de herfst van 2011.

De communisten leveren kritiek op dit compromis. Enerzijds verwachtten zij een duidelijk hogere inflatie. En anderzijds kondigde de regering immers tegelijk een nieuw pakket bezuinigingsmaatregelen aan. Hierin was sprake van massale belastingverhogingen, prijsstijgingen op het gebied van de gezondheidszorg en andere maatregelen die zouden zorgen voor verdere achteruitgang van de sociale leefomstandigheden. De maatregelen zouden van kracht worden op 1 januari 2011.

In de volgende maanden volgde effectief een sterke toename van de inflatie. Het leidde tot een nieuwe indexsprong vanaf 1 mei 2011. Op basis van het akkoord van 29 september 2010, later ook goedgekeurd door het parlement, werd elke werknemer op die manier dus nog eens gedurende 5 maanden opgelicht voor 2,5 % op zijn loon.

De vakbonden mobiliseren maar heel slapjes tegen de nieuwe indexmanipulatie en het pakket bezuinigingen van de regering. Deze veroorzaken een nieuwe daling van de koopkracht en leiden dan ook tot stijgende ontevredenheid bij de werkers. Dit kwam later tot uiting bij de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 2011, waar de communisten opkomen met een klaar en duidelijk programma. Ze maakten van de hold-up op de index en de sociale afbraak hun twee belangrijkste verkiezingsthema's. Na bijna twee decennia afwezigheid bracht het hen terug in de gemeenteraad van de tweede en derde belangrijkste stad van het land, Esch-sur-Alzette en Differdange, en ook in de gemeenteraad van Rumelange.

Vandaag ligt de index meer dan ooit onder vuur in Luxemburg. Onder de recepten die de OESO en de politici in dienst van het eurokapitalisme aan Luxemburg willen opleggen om de herverdeling ten gunste van het kapitaal nog drastischer te kunnen voortzetten, zit de afschaffing van elke aanpassing van lonen en wedden aan de inflatie. Het verbaast dan ook niet dat

tijdens de eerste zitting dit jaar van de Tripartiet, op 29 september, Michel Wurth nogmaals de opheffing van het indexsysteem eist. De man is lid van de directie van ArcelorMittal en dé voorman van de werkgevers.

Als de werkers de index willen vrijwaren, zullen ze zich moeten voorbereiden op zware strijd.

Ali Ruckert is voorzitter van de Communistische partij van Luxemburg (KPL) en hoofdredacteur van het communistische dagblad *Zeitung vum Lëtzeburger Vollek* (Luxemburgse Volkskrant).